

KRONIKA

PROF. DR ERNEST MANGOLD *
(5. II. 1879 — 10. VII. 1961)

Dnia 10 lipca 1961 r. zmarł w Berlinie Demokratycznym w wieku 82 lat profesor Ernest Mangold, laureat nagrody państwowej NRD, dr med. i fil., dr agr. h. c., dr med. wet. h. c., wybitny przedstawiciel dyscypliny fizjologii żywienia zwierząt.

E. Mangold urodził się 5. II. 1879 r. w Berlinie. Studia medyczne rozpoczął na uniwersytecie w Jenie, po czym, zwyczajem ówczesnym, kilka następnych semestrów zaliczył kolejno na uniwersytetach w Giessen i Lipsku, wreszcie na zakończenie studiów wrócił do Jeny. W roku 1902 pracował tam w charakterze asystenta w klinice usznej i w roku 1903 uzyskał doktorat medycyny. Pociągała go jednak praca badawcza, toteż wkrótce rozpoczął ją jako asystent-wolontariusz w Katedrze Fizjologii i w roku 1905 uzyskał stopień doktora filozofii, a już w następnym roku habilitował się z zakresu fizjologii na Wydziale Lekarskim Uniwersytetu Jenajskiego. Temat rozprawy habilitacyjnej — „Żołądek mięśniowy ptaków ziarnojadów, jego funkcje motoryczne oraz ich zależność od układu nerwowego” — wytyczył dalszą drogę jego zainteresowaniom i działalności naukowej.

W latach 1907—1911 młody docent pracował na stanowisku asystenta Instytutu Fizjologii w Greifswaldzie. Obok pracy dydaktycznej prowadził liczne badania czynności narządów zmysłów małych zwierząt, a w ścisłym zakresie obranej specjalności pracował nad wyjaśnieniem funkcji trawiennych śliny i ich kontynuacją w żołądku i jelitach. W tym czasie przetłumaczył na język niemiecki obszerne dzieło H. S. Jenningsa „Behavior of the Lower Organisms”; stanowiło to niewątpliwie punkt wyjścia jego późniejszych zainteresowań i wnikliwych badań

* Dane biograficzne zaczerpnięto z pracy: A. Columbus. Professor Ernst Mangold, zum 75 Geburtstag, Festschrift zum 75 Geburtstag von Nationalpreisträger Professor Dr. Ernst Mangold, Beihefte zum Archiv für Tierernährung, H. 4. Akademie Verlag, Berlin 1954.

nad rolą drobnoustrojów w symbiotycznych procesach trawienia w przedżołądkach przeżuwaczy. W roku 1911 objął stanowisko I asystenta w Instytucie Fizjologii we Freiburgu pozostając na nim do 1923 r. Na ten okres przypadają liczne prace z zakresu fizjologii porównawczej serca, nerwów i mięśni.

W roku 1922 E. Mangold został mianowany profesorem nadzwyczajnym, a już na następny rok przypada powołanie go w charakterze profesora zwyczajnego na stanowisko kierownika Instytutu Fizjologii Zwierząt Wyższej Szkoły Rolniczej w Berlinie. Instytut ten, o dawnych tradycjach, założony w 1831 r. przez N. Zuntza i następnie w latach 1920—1923 prowadzony przez A. Scheunerta, w roku 1935 został przemianowany na Instytut Żywienia Zwierząt. Z 51-letniej działalności naukowej E. Mangolda 30 lat przypada na profesurę zwyczajną i kierownictwo tego instytutu. Po wojnie w 1946 r. uzyskał potwierdzenie powołania na Katedrę Żywienia Zwierząt i niezwłocznie przystąpił do odbudowy zniszczonego w czasie działań wojennych instytutu, obejmując jednocześnie komisaryczne kierownictwo Instytutu Fizjologii Zwierząt na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej.

Rozległa skala zainteresowań i badań z dziedziny fizjologii porównawczej oraz bogate doświadczenie w zakresie metod i techniki eksperymentowania pozwoliły E. Mangoldowi stworzyć ośrodek badawczy, w którym były wszechstronnie i dogłębnie rozwiązywane niektóre podstawowe problemy fizjologii żywienia zwierząt. Szczególnie zasługują na podkreślenie badania funkcji żołądka i przewodu pokarmowego przeżuwaczy i drobiu, a częściowo także i świń. Oryginalne metody badań i rejestrowania przebiegu procesów pozwoliły wytworzyć jasny pogląd na mechanizm trawienia oraz odruchową regulację motoryki przedżołądków przeżuwaczy. Liczne prace E. Mangolda i jego współpracowników poświęcone były zbadaniu zjawisk mikrobiologicznych w przewodzie pokarmowym przeżuwaczy; zainicjował on również szereg badań nad przemianą węglowodanów i białka u pierwotniaków żwacza i nad udziałem mikrofauny i mikroflory w syntezie białka z prostych związków azotowych.

Wszechstronność badań inicjowanych i kierowanych przez E. Mangolda wymagała współdziałania specjalistów z różnych dziedzin, którzy stanowili grono stałych jego współpracowników. Obok nich w rozwiązywaniu szeregu zagadnień brali udział liczni doktoranci oraz stypendyści obcokrajowcy, którzy w charakterze hospitantów (tzw. „wissenschaftliche Gäste”) odbywali w instytucie swój poważnie roczny staż naukowy, wykonując w tym czasie jedną lub kilka prac. Berliński instytut opuściło 48 doktorów promowanych przez E. Mangolda, a liczba hospitantów do roku 1933 wynosiła 3—4 rocznie. Oryginalne metody badawcze rozwijane w instytucie i problematyka badań, podejmowanych i kierowanych przez E. Mangolda, przenoszone i kontynuowane przez licznych jego uczniów w innych krajowych i zagranicznych ośrodkach badawczych — wszystko to doprowadziło do powstania nowego, powszechnie uznanego kierunku badawczego, znanego pod nazwą „szkoły Mangolda”.

O zdumiewającej żywotności i dynamice badawczej i publicystycznej E. Mangolda świadczy liczba prac oryginalnych, ogłoszonych przez niego oraz jego współpracowników i uczniów, przekraczająca 550 pozycji. Dla bliższego grona jego współpracowników było rzeczą niepojętą, jak przy licznych swoich obowiązkach potrafił on znaleźć czas na opracowywanie wciąż nowych dzieł o charakterze podręcznikowym lub monograficznym. Do powszechnie znanych należy opracowany przez E. Mangolda oraz jego kolegów i współpracowników podręcznik pt. „Handbuch der Ernährung und des Stoffwechsels der landwirtschaftlichen Nutztiere”, którego kolejne 4 tomy o łącznej objętości przeszło 2500 stron ukazały się pod

jego redakcją w latach 1929—1932. Przez długie lata było to jedyne tego rodzaju podstawowe dzieło tak wszechstronnie i wyczerpująco traktujące wszystkie zagadnienia żywienia zwierząt i przemiany materii, którego obecnie, pomimo dużego postępu w tej dziedzinie nauki, nie można uważać za przestarzałe lub zdezaktualizowane.

W latach 1929—1933 E. Mangold wspólnie z W. Zornem redagował „Archiv für Tierernährung und Tierzucht”; wydawanie tego czasopisma pod zmienionym tytułem „Archiv für Tierernährung” udało mu się wznowić w 1949 r. Redagował je jeszcze przez 10 lat.

Po unormowaniu życia naukowego i stosunków kulturalnych w Niemieckiej Republice Demokratycznej, E. Mangold osiągnął najwyższe wyróżnienia, jakimi świat nauki zwykł czcić swoich najwybitniejszych przedstawicieli. Po utworzeniu w roku 1949 Niemieckiej Akademii Nauk został wybrany na jej członka rzeczywistego, w 1950 r. mianowany członkiem rzeczywistym Niemieckiej Akademii Nauk Rolniczych. W 1950 r. został odznaczony nagrodą państwową NRD („Nationalpreis der DDR”). Wydział Medycyny Weterynaryjnej Uniwersytetu im. Humboldta w Berlinie nadał mu doktorat h. c. med. wet., a Uniwersytet im. M. Lutra w Halle-Wittenberg w 450-lecie istnienia — doktorat honorowy nauk rolniczych. Wydział Lekarski Uniwersytetu Jenajskiego z okazji przypadającego w 1953 r. złotego jubileuszu promocji doktorskiej odnowił mu dyplom doktorski. Zasługi i działalność naukowa E. Mangolda znalazły również uznanie świata naukowego zagranicą, czego wyrazem były nagrody, wyróżnienia i nadanie członkostwa wielu akademii i towarzystw naukowych.

W stosunkach osobistych był prof. E. Mangold bardzo bezpośredni i przystępny. Zawsze pogodny, nieco jowialny, o dużym poczuciu humoru, nigdy się nie unosił i nie dawał odczuć otoczeniu w sposób przykry swego niezadowolenia. W pamięci wszystkich jego współpracowników i uczniów miłe wspomnienia pozostawiły prywatne spotkania z profesorem na tradycyjnych podwieczorkach („Institutskaffee”), organizowanych przez kolejnych solenizantów w dniu ich urodzin. Jedyną zewnętrzną formą podkreślającą na codzien wysoką rangę i godność profesora był stale przestrzegany i celebrowany ceremoniał wkraczania na salę wykładową: na kilka minut przed wykładem zbierali się w przyległym pokoju asystenci, hospitanccy i doktoranci, wszyscy w nieskazitelnie białych płaszczach, po czym cała świta wchodziła do audytorium i zajmowała miejsca w pierwszym rzędzie ławek, poprzedzając profesora witanego przez studentów tradycyjnym bębnieniem pięściami w pulpity.

Przebywających w instytucie hospitantów obcokrajowców otaczał E. Mangold pełną życzliwości opieką. Obce mu były pruska buta i szowinizm nacjonalistyczny, wszystkich cudzoziemców traktował jednakowo przychylnie, bez różnicy narodowości. Ta przyjazna atmosfera z reguły zjednywała mu sympatię i szacunek przedstawicieli narodów słowiańskich i rozpraszała niepokój, z jakim przybywali do Berlina. Było ich zresztą nie mało, bo np. w 1931 r. obok jednego Włocha (P. Usuelli) było nas trzech: Bułgar (T. Radeff), Polak (J. Dubiski) i Rosjanin (S. Fomin).

W osobie E. Mangolda świat naukowy traci swego wybitnego przedstawiciela, a społeczeństwo NRD — prawego i szlachetnego człowieka.